

Forum Yhteiskuntaoppi

2

21. Ainoa oikeaa talouspolitiikkaa etsimässä

Tietoisku: Taloustieteen klassikot

Keskeiset teoriat:

1. Klassinen liberalismi (Adam Smith, 1700-luku)
 2. Keynesiläisyys (1930-luvulla, John Maynard Keynes)
 3. Monetarismi (1970-luku, Milton Friedman)
 4. Uusliberalismi (1980-luku, malli Smithin teoriasta)
- Poliittinen vasemmisto: keynesiläisyys ja hyvinvointivaltio.
 - Poliittinen oikeisto: liberalismi ja yksilön oma vastuu.

Adam Smith (1723–1790) ja ”näkymätön käsi”

- Smith oli **klassinen liberalisti**, joka korosti markkinoiden vapautta. Smithin mielestä julkisen vallan ei olisi pitänyt puuttua markkinoiden toimintaan.
- Smithin mukaan kaikki hyötyvät, kun markkinat toimivat vapaasti ja kaikki tavoittelevat omaa etuaan. Näin ollen markkinoita ohjaa ainoastaan ”näkymätön käsi”.

Smithin logiikka yritysmaailmassa

- 1) Yritykset haluavat myydä hyödykkeitä.
- 2) Yritysten välille muodostuu kilpailua.
- 3) Kilpailun myötä resursseja käytetään mahdollisimman tehokkaasti.
- 4) Tehokkain yritys voi tarjota halvimmman tuotteen, joten kuluttaja hyötyy.
- 5) Myös kilpailun voittanut yritys voittaa.

Smithin logiikka yritysmaailmassa

Logiikkaa on sittemmin kritisoitu mm. siitä, ettei malli johda välttämättä sellaisenaan kaikkien hyvään. Tähän vaikuttavat esimerkiksi

- kartellit ja monopolit
- irtisanomiset ja työttömyys
- tehokkaan tuotannon aiheuttamat ympäristöongelmat.

John Maynard Keynes (1883–1946) ja hyvinvointivaltio

- Keynesiläisen ajattelun pohja on USA:n vuoden 1929 pörssiromahduksen aiheuttamassa lamassa.
- Keynesin mukaan valtion pitää osallistua hyvinvoinnin luomiseen finanssipoliittisilla keinoilla, joilla se lisää julkista kysyntää.
- Kysynnästä seuraa tuotannon lisäämistä, josta syntyy uusia työpaikkoja. Näin hyvinvointi lisääntyy.
- Velka on työttömyyttä pienempi ongelma, joten velkarahalla voidaan toteuttaa valtion rakennushankkeita.
- Keynesiä pidetään nykyaikaisen hyvinvointivaltion teoreettisena isänä.
- Keynesiläistä mallia on sittemmin kritisoitu valtiolle kalliiksi ja väestöä passivoivaksi. Lisäksi on pohdittu, vääristääkö valtion suuri rooli markkinoita.

Monetarismi/Milton Friedman = monetaristien mukaan rahan määrä on tärkein tekijä talouden toiminnassa.

Rahan merkitys: talouskasvu riippuu rahan määrästä. Kun rahan määrä taloudessa kasvaa, myös kysyntä ja hinnat nousevat.

Inflaation hallinta: inflaatio johtuu liiallisesta rahasta suhteessa tarjolla oleviin hyödykkeisiin. Keskuspankki säätelee rahan määrää ohjauskoron avulla.

Vähäinen valtion rooli: markkinat korjaavat itseään, joten valtion tulee puuttua talouteen vähän.

Korko ja rahan tarjonta: keskuspankki hillitsee inflaatiota nostamalla korkoja ja vähentämällä liikkeellä olevan rahan määrää.

Pitkän aikavälin kasvu: talouden kasvu riippuu tarjontatekijöistä (tuottavuus ja työvoiman määrä), ei lyhyen aikavälin toimista.

→ *talouden vapaudet, rahan merkitys, hintamekanismi talouden ohjaajana esim. palkat*

Uusliberalismi 1980-luvulla

- Uusliberalistien tavoitteena on mahdollisimman vapaa markkinatalous. (Iso-Britannia ja Yhdysvallat -> levisi esim. Suomi)
- Noudattaa klassisen liberalismien perusajatuksia (Adam Smith).
- Julkinen valta luo puitteet (lainsäädännöt, sopimukset)
- Valtio ei takaa yksilön hyvinvointia
- Verojen alentaminen, hyvinvointivaltion etujen ja palvelujen purkaminen, yksityisten yritysten roolin korostaminen.